

вита музыкально-эстетического вкуса младшего школьника, так как систематическое использование в практике педагога предложенных творческих заданий развивает оценочные способности учащегося-пианиста.

В конце трехлетнего эксперимента проведена итоговая диагностика развитости показателей вкуса учащихся экспериментальной и контрольной групп (таблица 3). Ученики данных групп были примерно одинаковы по возрасту, музыкальным способностям, эстетическому опыту. Суть заданий осталась прежней, однако произведения соответствовали возрастному и исполнительскому уровню учащихся.

Количественный и качественный анализ полученных данных позволил установить достаточно выраженную тенденцию у учащихся экспериментальной группы к повышению оценочной активности, интенсивности эмоционально-эстетической реакции на музыку, развитию способности адекватного эстетического слышания музыкального образа.

ЛИТЕРАТУРА

1. Григорьева, О.Н. Структурно-функциональная характеристика музыкально-эстетического вкуса младшего школьника / О.Н. Григорьева // Музыкальное и театральное искусство: проблемы выкладки. – 2008. – № 1 (23). – С. 16–21.
2. Торшилова, Е.М. Развитие эстетических способностей детей 3–7 лет (теория и диагностика) / Е.М. Торшилова, Т.В. Морозова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Екатеринбург: Деловая книга, 2001. – 141 с.
3. Гройсман, А.Г. Педагогические условия эмоционального развития учащихся в музыкально-исполнительской деятельности: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / А.Г. Гройсман; Оренбург. гос. пед. ун-т. – Оренбург, 2000. – 24 с.
4. Надирова, Л.Л. Развитие эмпатии при обучении подростков музыке: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Л.Л. Надирова; Моск. гос. пед. ун-т им. В.И. Ленина. – М., 1994. – 16 с.

SUMMARY

The article deals with the course and results of experimental work carried out among elementary school pupils to diagnose development of their musical and aesthetic tastes. Stage-by-stage study of younger schoolchildren tastes was carried out on the basis of criterion indicators of a structurally functional model of taste: aesthetic preferences and requirements, emotions and empathy, estimated judgments.

УДК [371:78]:21'276.6

М.Л. Кузьмініч, кандыдат педагагічных навук, дацэнт кафедры тэорыі і методыкі выкладання мастацтва БДПУ

УДАКЛАДНЕННЕ АСНОЎНЫХ ПАНЯЦЦЯЎ ПЕДАГОГІКІ МУЗЫЧНАЙ АДУКАЦЫІ

Паняцці «музычная адукацыя», «музычнае выхаванне», «музычнае навучанне», «музычнае развіццё» з'яўляюцца цэнтральнымі ў паняццым апарате навукоўцаў і практыкаў у галіне музычнай адукацыі. Аднак у навукова-педагагічнай літаратуры ў адных выпадках яны ўжываюцца як роўныя ці блізкія па значэнні словы, у другіх сітуацыю яшчэ больш ускладняе наяўнасць розных трактовак аднаго і таго ж паняцця, іх выкарыстанне ў шырокім і вузкім сэнсах. Неадназначнасць трактовкі адмоўна ўплывае не толькі на тэарэтычнае асэнсаванне педагагічнай дзейнасці музыканта, але і перашкаджае ўстанавіць адзінства поглядаў на канкрэтную музычна-педагагічную з'яву, вызначыць эфектыўнасць музычна-педагагічнага працэсу, прафесійнай дзейнасці выкладчыка музыкі. У дадзеным артыкуле мы аналізуем практыку выкарыстання асноўных паняццяў педагагікі музычнай адукацыі ў музычна-педагагічнай літаратуры і спрабуем удакладніць іх змест.

Аб наяўнасці разнастайных падыходаў да вызначэння зместу названых паняццяў сведчыць праведзены намі кантэнт-аналіз вучэбнай

і вучэбна-метадычнай літаратуры для музычных ВНУ. Нявызначанасць у пытанні аб змесце паняццяў прыводзіць да бльганіны нават у назвах саміх падручнікаў і дапаможнікаў, у фармулёўках іх раздзелаў, глаў і параграфіў.

Так, дапаможнік Асенневай М.С. і Безбародавай Л.А. «Методика музыкальнага воспитання...» уключае главы «Теория музыки» і «Историко-теоретические аспекты музыкознания», параграфы па развіцці музычных здольнасцей і тэорыі музычнага навучання [1]. Змест кнігі сведчыць аб выкарыстанні аўтарамі паняцця «музычнае выхаванне» ў шырокім сэнсе слова (хаця яны на гэтым увагу не засяроджваюць), але незразумела, як методыка музыкальнага выхавання можа ўключаць асобныя галіны навуковых ведаў – тэорыю музыкі і гісторыка-тэарэтычныя аспекты музыказнаўства. Сумненне выклікае правамоцнасць уключэння з пункту гледжання тэрміналогіі ў главу «Методика музыкальнага выхавання» параграфа «тэорыя музыкальнага выхавання», матэрыялаў па тэорыі музыкальнага навучання і развіцці асобы.

Вучэбны дапаможнік Безбародавай Л.А. і Аліева Ю.Б. «Методика преподавания музы-

ки...» ўтрымлівае раздзелы «История музыкального образования» з параграфам «Этапы развития зарубежного музыкального воспитания»; у раздзеле «Теория музыкального образования» няма ніводнага параграфа па музычным выхаванні, але ёсць параграф «Музыкальные способности детей и их развитие». У раздзеле «Методика преподавания музыки» першая глава мае назву «Основные вопросы методики музыкального воспитания», пры гэтым яна ўтрымлівае параграфы толькі па арганізацыі музычнага навучання (а не выхавання) – падрыхтоўка ўрока музыкі, улік паспяховасці на ўроку, міжпрадметныя сувязі і інш. Наадварот, глава другая «Методика преподавания музыки в начальной школе» ўтрымлівае параграф «Содержание музыкального воспитания в начальной школе» [2].

Вучэбны дапаможнік Халабузар П.В. і Папова В.С. «Теория и методика музыкального воспитания» утрымлівае главу «Основные исторические этапы музыкального образования детей в России» з наступнымі параграфамі «Музыкальное воспитание в дореволюционной России», «Становление системы отечественного музыкального воспитания (1917–1990)», «Некоторые современные тенденции музыкального воспитания», «Внешкольные формы музыкального воспитания детей», «Музыкальные школы в системе музыкального образования и воспитания детей» [3]. Відавочна, што ў паняцці «адукацыя» і «выхаванне» ў названых раздзелах укладваецца розны сэнс, але які – аўтары не ўдакладняюць.

Сізова Л.С. свой вучэбны дапаможнік назвала «Методика музыкального воспитания школьников». У той жа час у назвах яго раздзелаў прысутнічае толькі паняцце «музычнае навучанне»: «Принципы музыкального обучения», «Цель и задачи музыкального обучения», «Содержание музыкального обучения», «Методы музыкального обучения» [4].

З пункту гледжання назваў дапаможнікаў і іх раздзелаў найбольш прывабна выглядаюць кнігі Зіміной А.М. «Основы музыкального воспитания и развития детей младшего возраста», Школяр Л.В. «Музыкальное образование в школе», Дзмітрыевай Л.Г. і Чарнаіваненка Н.М. «Методика музыкального воспитания в школе», Вятлупнай Н.А. і Кенеман А.Ул. «Теория и методика музыкального воспитания в детском саду», Абдулліна Э.Б. «Теория и практика музыкального обучения», Абдулліна Э.Б. і Нікалаевай А.Ул. «Теория музыкального образования» і «Методика музыкального образования». Іх аўтары паслядоўна выкарыстоўваюць заяўленыя ў назвах паняцці. У той жа час змест вызначэння асноўных паняццяў педагогікі му-

зычнай адукацыі ў некаторых выданнях нельга назваць бездакорным. Ёсць і такія, дзе вызначэнне паняццяў «музычнае навучанне», «музычнае выхаванне», «музычнае развіццё» ўвогуле адсутнічае.

Зіміна А.М., на наш погляд, адзіная з усіх названых аўтараў найбольш дакладна вызначае трыадзіную цэласнасць працэсаў музычнага выхавання, навучання і развіцця, звяртае ўвагу на неабходнасць вывучэння пытанняў «целенаправленага управления процессом музыкального воспитания, обучения и развития ребенка, установления взаимосвязей между музыкальным воспитанием, обучением и развитием» [5, с. 20]. У той жа час змест паняцця «музычнае выхаванне» аўтар разумее ў шырокім сэнсе як «процесс передачи детям общественно-исторического опыта музыкальной деятельности с целью их подготовки к предстоящей работе в любых областях жизни» [5, с. 21], а сярод задач музычнага выхавання дзяцей яна называе наступныя: «развивать музыкальность ребенка; обучать детей певческим и музыкально-ритмическим умениям и навыкам; воспитывать способность воспринимать, чувствовать и понимать музыку; развивать художественно-творческие способности» [5, с. 27]. Калі аўтар для абазначэння трыадзінага працэсу выкарыстоўвае паняцце «музычнае выхаванне» ў шырокім сэнсе, то пажадана было б прадставіць і вызначэнне паняцця «музычнае выхаванне» ў вузкім сэнсе слова, як аднаго з трох названых працэсаў.

У Халабузар В.В. і Папова В.С. «музыкальное воспитание как грань эстетического воспитания предусматривает целенаправленное и систематическое развитие музыкальных способностей детей, формирование эмоциональной отзывчивости, способности понимать и глубоко переживать содержание искусства. Важнейшим итогом музыкального воспитания, – адзначаюць яны, – является формирование общей культуры личности» [3, с. 5]. На нашу думку, развіццё музычных здольнасцей сведчыць пра музычнае развіццё чалавека, а фарміраванне музычнай культуры асобы як часткі яе агульнай духоўнай культуры – мэта і вынік усяго музычна-педагагічнага працэсу.

У Вятлупнай Н.М. і Кенеман А.Ул. тэорыя музычнага выхавання дзіцяці разглядаецца як «система научных знаний о закономерностях управления музыкальным развитием ребенка, воспитания нравственно-эстетических чувств в процессе приобщения его к музыке». А ў цэнтры ўвагі методыкі музычнага выхавання – «воспитание эстетического отношения ребенка к музыке и осуществление воспитывающего и развивающего обучения» [6, с. 21]. Зразумела, аўтары

пад музычным выхаваннем разумеюць самы шырокі працэс.

Асеннева М.С. і Безбародава Л.А. практычна паўтараюць вышэйназваных аўтараў: «Тэорыя музыкальнага воспитання младшых школьнікаў рассматриваецца як система навучных знанняў і паняццяў о заканамернасцях управлення музыкальным развіццём ребенка, воспитання яго эстэтычных чужстваў в працэсе прыобщення к музыке и формирования эстэтычнага сужання» [1, с. 134]. Яны вядуць гаворку пра асноўныя рысы, уласцівыя «системе музыкальна-эстэтычнага абававання, воспитання и развіцця» [1, с. 145]. Відавочна, што пад адукацыяй яны разумеюць навучанне.

Крукава В. у дапаможніку «Музыкальная педагогика» разглядае музыкальна-педагагічны працэс у ДМШ. Яна адзначае, што «музыкальнае воспитание и образование является неотъемлемой часткай абагага працэса, напавленага на формирование и развіццё чалавеческай личности» [7, с. 5], вылучае ў сістэме адукацыі агульную і спецыяльную музыкальную адукацыю [7, с. 7], адзначае, што «термин “образование” включает в себя не только образование в узком смысле, но и воспитание, которое в музыкальной школе не является дополнением к процесу обучения, а составляет органическое единство с учебным процесом» [7, с. 7]. Далей яна ўдакладняе, што «слово “образование” имеет не одно, а два значения: организационно-практическое и научное... система абававання в стране – организационная структура... Слово “образование” характеризует такежэ сужатэльную педагогіческую сторону (“образованный музыкант”, “музыкальна-педагагіческий процес” и др.). Обучение имеет более узкий смысл – передача учащимся необходимых знанняў, умений, навыхаў» [7, с. 16]. Відавочна, што аўтар вылучае адукацыю ў шырокім і вузкім сэнсе слова, што адукацыя ў шырокім сэнсе ўключае адукацыю ў вузкім сэнсе слова, выхаванне і навучанне. Аднак, чым адрозніваецца адукацыя ў вузкім сэнсе слова ад навучання, – незразумела.

Радынава В.П. у вучэбным дапаможніку «Музыкальное воспитание дошкольников» дае наступныя вызначэнні асноўных паняццяў: «музыкальнае воспитание в детском саду – это организованный педагогіческий процес, напавлены на воспитание музыкальной культуры, развіццё музыкальных спажобнастей детей с целью становления творческой личности ребёнка», «Музыкальное образование – формирование элементарных сведенняў и знанняў о музыке, видах и спажобах музыкальной деятельности», «Музыкальное обучение – основной путь и средство музыкального воспитання детей, обеспе-

чываючыя эфектыўнасць в развіцці их музыкальности, музыкальна-эстэтычных прадставленняў, музыкальной культуры, художественно-творческих спажобнастей с целью формирования полноценной личности ребёнка», «Музыкальное развіццё – это процес становления и развіцця музыкальных спажобнастей на основе природных задатков, формирования основ музыкальной культуры, творческой активности от простейших форм к более сложным» [8, с. 7]. Імкненне даць вызначэнне чатыром асноўным катэгорыям музыкальна-педагагічнай навукі можна толькі вітаць. Але паняцці «музычнае выхаванне» і «музычнае навучанне» выкарыстоўваюцца ў пашыраным сэнсе (часткова ўключаюць у сябе змест паняццяў «адукацыя» і «развіццё»), а тэрмін «музычная адукацыя», наадварот, нізведзены да ўзроўню навучання. З вызначэннем паняцця «музычнае развіццё» можна ў асноўным пагадзіцца, выключыўшы, аднак, з яго словы «формирования основ музыкальной культуры».

Безумоўную навуковую каштоўнасць уяўляе навукова-метадычны дапаможнік «Тэорыя и методика музыкального абававання детей», падрыхтаваны супрацоўнікамі лабараторыі музыкальнага мастацтва Інстытута мастацкай адукацыі Расійскай акадэміі адукацыі пад рэдакцыяй Л.В. Школяр. Увага аўтараў канцэнтруецца толькі вакол, безумоўна, важнейшай праблемы – арганізацыі ўрока музыкі як урока мастацтва, а вось змест асноўных паняццяў педагогікі музыкальнай адукацыі імі не разглядаецца [9]. Тэрміналагічны апарат музыкальна-педагагічнай навукі застаецца па-за ўвагай і Н.М. Грышановіч у метадычным дапаможніку «Музыка ў школе» [10].

Вытворнымі ад аналізуемых паняццяў з’яўляюцца паняцці «музычная адукаванасць», «музычная навучанасць», «музычная выхаванасць», «музычная развітанасць». Свядомае выкарыстанне двух з іх можна сустрэць толькі ў «Настольнай кнізе школьнага учителя-музыканта» Аліева Ю.Б. Пры гэтым музыкальная развітанасць у яго – гэта любоў да музыкальнага мастацтва, патрэбнасць у музыцы, а музыкальная адукаванасць – валоданне спажобамі музыкальнай дзейнасці, мастацтвазнаўчымі ведамі, развітанасць музыкальнага густу, крытычныя адносіны да музыкі і інш. [11, с. 139]. Відавочна, фарміраванне любві да музыкі і патрэбнасці да зносінаў з ёю, развіццё музыкальнага густу сведчыць перш за ўсё пра музыкальную выхаванасць чалавека, а авалоданне музыкальнымі ведамі і разнастайнымі спажобамі музыкальнай дзейнасці – пра яго музыкальную навучанасць.

У кантэксте разглядаемай праблемы трэба адзначыць, што да пачатку ХХІ ст. метадалагічныя, тэарэтычныя і уласна метадычныя пытанні педагогікі музыкальнай адукацыі разглядаліся ў

вузаўскім курсе «Методыка музычнага выхавання». І толькі з увядзеннем у Расіі ў 2000 г. Дзяржаўнага адукацыйнага стандарту вышэйшай прафесійнай адукацыі па спецыяльнасці «Музычная адукацыя» і распрацоўкай адпаведнага вучэбнага плана у якасці самастойных былі вылучаны дысцыпліны «метадалогія педагогікі музычнай адукацыі», «тэорыя музычнай адукацыі», «методыка музычнай адукацыі» і іншыя – «музычна-педагагічныя практыкумы», «гісторыя музычнай адукацыі», «музычная псіхалогія і псіхалогія музычнай адукацыі», «практыка».

У мэтах вучэбна-метадычнага забеспячэння новага адукацыйнага стандарту Э.Б. Абдулліным і А.Ул. Нікалаевай былі выданы і адпаведныя падручнікі: «Метадалогія музычнай адукацыі», «Тэорыя музычнай адукацыі», «Методыка музычнай адукацыі» [12]. Цэласны музычна-педагагічны працэс прадстаўлены ў гэтых выданнях з пункту гледжання асноўных яго кампанентаў: мэты, задач, зместу, сродкаў, форм і метадаў, а таксама дзейнасці вучня і настаўніка музыкі ва ўсёй яе разнастайнасці. Аўтары хаця і называюць асноўныя функцыі методыкі музычнай адукацыі – навучальную, выхаваўчую і развіваючую, тым не менш адмаўляюцца ад структурызацыі музычна-педагагічнага працэсу на аснове функцыянальнага падыходу і вычленення трох узаемазвязаных працэсаў музычнага выхавання, навучання і развіцця асобы. Тым не менш у «Тэорыі музычнай адукацыі» яны даюць вызначэнне асноўных паняццяў:

- *музычная адукацыя* – «в современном толковании этот термин рассматривается как интегративный, объединяющий музыкальное воспитание, обучение, развитие» [13, с. 7];
- *музычнае выхаванне* – «термин музыкальное воспитание употребляется в двух значениях. В узком смысле под музыкальным воспитанием понимают воспитание прежде всего определенных качеств личности учащихся – т. е. данный термин употребляется в первую очередь в психологическом значении. В широком смысле – это нравственное, эстетическое, художественное воспитание» [13, с. 7];
- *музычнае навучанне* – «термин музыкальное обучение также применяется в двух значениях. В узком смысле слова под музыкальным обучением понимают освоение учащимися музыкальных знаний, умений и навыков. В широком значении данный термин, помимо музыкальных знаний, умений и навыков, включает опыт эмоционально-ценностного отношения учащихся к музыке и их музыкально-творческой деятельности» [13, с. 7];
- *музычнае развіццё* – «... именно оно находится в центре внимания учителя при обучении и воспитании ребёнка. При этом речь идёт о

самых разных аспектах музыкального развития, направленных на становление музыкальной культуры учащегося как неотъемлемой и важной части всей его духовной культуры. Это и развитие музыкальных интересов, вкусов, потребностей учащегося; и развитие всех сторон его музыкального слуха, музыкальной памяти, мышления, воображения; и развитие музыкально-творческих способностей, исполнительских, слушательских и даже композиционных умений и навыков и т. п.» [13, с. 7].

Акрамя гэтага, у сістэме музычнай адукацыі Э.Б. Абдуллін і А.Ул. Нікалаева вылучаюць агульную музычную адукацыю, якая з'яўляецца абавязковай для ўсіх і здзяйсняецца ў школах, гімназіях, ліцэях у межах вучэбнага прадмета «Музыка» пад кіраўніцтвам настаўніка музыкі, і дадатковую музычную адукацыю, якая не з'яўляецца абавязковай і здзяйсняецца ў музычных установах дадатковай адукацыі дзяцей – у студыях, гуртках, музычных школах [13, с. 8].

Факт вылучэння ў якасці самастойнай галіны педагагічнай навукі тэорыі музычнай адукацыі і адпаведнага вылучэння ў вучэбных планах расійскіх музычных ВНУ комплексу вучэбных дысцыплін можна толькі вітаць. Гэта прызнанне высокага ўзроўню развіцця музычна-педагагічнай навукі. Разам з тым у працэсаў музычнага выхавання, навучання і развіцця, якія ўтвараюць цэласнае трыадзінства і абазначаюцца паняццем «музычная адукацыя» як працэс, ёсць уласныя прадметныя палі, спецыфічныя задачы. Таму мэтазгодна, на наш погляд, вылучэнне ў тэорыі музычнай адукацыі тэарэтычных асноў (тэорыі) музычнага выхавання, музычнага навучання і музычнага развіцця. У мэтах пераадолення тэрміналагічнай блытаніны карыснай, на наш погляд, будзе адмова ад выкарыстання шырокага і вузкага сэнсаў названых паняццяў. Дастаткова вызначэння сэнсу паняццяў «музычнае выхаванне» і «музычнае навучанне», прадстаўленых Э.Б. Абдулліным і А.Ул. Нікалаевай вышэй, у вузкім сэнсе слова. Што датычыцца тэрміна «музычнае развіццё», то яго змест таксама павінен быць значна вузейшым, бо развіццё інтарэсаў, густаў, патрэбнасцей – гэта задачы музычнага выхавання, а фарміраванне ўменняў і навыкаў – музычнага навучання.

На наш погляд, музычнае выхаванне, навучанне і развіццё – раўнапраўныя педагагічныя працэсы, якія ў сваім адзінстве забяспечваюць музычную адукацыю асобы. Іх суадносіны паміж сабой няпростыя: музычнае выхаванне і развіццё адбываецца ў працэсе навучання, музычнае навучанне – галоўны фактар выхавання і развіцця асобы. У той жа час кожны з названых працэсаў накіраваны на рэалізацыю сваёй уласнай функцыі ў цэласным музычна-педага-

гічным працэсе – функцыі навучання, выхавання ці развіцця.

Такім чынам, музычна-педагагічны працэс – спецыяльна арганізаваны, пазітыўна-выніковы трыадзіны працэс музычнага навучання, выхавання і развіцця, у якім адбываецца ўзаемадзеянне педагога і навучэнцаў у мэтах перадачы-засваення культурна-гістарычнага вопыту ў галіне музычнага мастацтва (музычнай дзейнасці).

Педагагічнае ўзаемадзеянне ўдзельнікаў музычна-педагагічнага працэсу (выкладчыкаў музыкі і навучэнцаў) забяспечвае фарміраванне музычнай культуры асобы (агульнай музычнай культуры асобы ва ўстановах агульнай музычнай адукацыі ці прафесійнай музычнай культуры асобы ва ўстановах прафесійнай музычнай адукацыі).

Музычная культура асобы як вынік музычна-педагагічнага працэсу ёсць музычная адукаванасць чалавека як цэласнае трыадзінаства яго музычнай навучанасці, музычнай выхаванасці і музычнай развітанасці.

Прапануем уласныя вызначэнні цэнтральных паняццяў педагогікі музычнай адукацыі – «музычнае навучанне», «музычнае выхаванне» і «музычнае развіццё».

1. Музычнае навучанне – спосаб музычнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе музычнай культуры праз арганізацыю перадачы-засваення музычных ведаў, уменняў і навыкаў, вопыту ў галіне відаў музычнай дзейнасці, музычнай творчасці і музычнай самаадукацыі.

2. Музычнае выхаванне – спосаб музычнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе музычнай культуры праз арганізацыю станаўлення музычна-эстэтычнай свядомасці навучэнцаў (іх светапогляду як сістэмы музычных інтарэсаў, патрэбнасцей, матываў, эстэтычных эмоцый, пачуццяў і перажыванняў, мастацка-эстэтычных каштоўнасцей, ідэалаў, густаў, ацэнак, поглядаў, перакананняў – г. зн. вопыту эмацыянальна-маральных адносін да рэчаіснасці як выніку прадуктыўных зносінаў з музычным мастацтвам) і забеспячэнне іх унутранай музычна-эстэтычнай актыўнасці (рэалізацыю ў паводзінах (у жыцці і музычным мастацтве) сфарміраваных у асобы сістэмы адносін да грамадства, прыроды, іншых людзей і саміх сябе, што прыводзіць да фарміравання адпаведных якасцей гэтай асобы).

3. Музычнае развіццё – спосаб музычнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе музычнай культуры праз забеспячэнне якасных і колькасных пазітыўных змен у музычнай адоранасці асобы на аснове развіцця яе прыродных музычных задаткаў і фарміруемых на іх аснове музычных здольнасцей, праз забеспячэнне развіцця агульных функцыянальных ме-

ханізмаў псіхікі ў музычна-творчым працэсе (эмацыянальна-пачуццёвай, інтэлектуальнай (рацыянальнай), матывацыйна-валявой сфер асобы, а таксама сферы падсвядомага, інтуіцыі і ўяўлення).

Прыведзеныя вызначэнні паняццяў «музычнае навучанне», «музычнае выхаванне» і «музычнае развіццё» яднае тое, што: 1) усе яны – спосабы музычнай адукацыі асобы ў цэласным музычна-педагагічным працэсе, 2) усе яны накіраваны на фарміраванне музычнай культуры асобы. У той жа час кожны з іх: 1) рэалізуе сваю спецыфічную функцыю і свае спецыфічныя задачы музычна-педагагічнага працэсу, 2) мае уласныя спецыфічныя вынікі, прадстаўленыя пералікам канкрэтных якасцей асобы, якія мы абазначаем паняццямі «музычная навучанасць», «музычная выхаванасць» і «музычная развітанасць».

Калі музычная культура асобы – ідэальнае ўяўленне аб выніку музычна-педагагічнай дзейнасці, яе мэта, то цэласнае трыадзінаства музычнай навучанасці, музычнай выхаванасці і музычнай развітанасці – ёсць музычная адукаванасць асобы, рэальнае ўвасабленне мэты на практыцы.

Кожны кампанент музычнай адукаванасці асобы характарызуецца пералікам адпаведных элементаў, якія паміж сабой цесна ўзаемазвязаны і ўзаемаабумоўлены. У структуры музычнай выхаванасці – гэта музычна-эстэтычная свядомасць (інтарэсы, матывы, патрэбнасці, эстэтычныя эмоцыі, перажыванні, пачуцці, мастацка-эстэтычныя ідэалы, густы, ацэнкі, погляды, перакананні) і ўнутраная актыўнасць асобы (імкненне праз зносіны з музычным мастацтвам да пазнання свету і самапазнання, здольнасць да самавыхавання (адносін да грамадства, прыроды, да іншых людзей і да самога сябе, фарміруемых праз зносіны з музычным мастацтвам, і ўзрастаючыя на гэтай аснове асобныя якасці чалавека). У структуры музычнай развітанасці – гэта агульныя функцыянальныя механізмы псіхікі (эмацыянальная, інтэлектуальная, матывацыйна-валявая сферы асобы, сфера падсвядомага) і тыпалагічныя ўласцівасці асобы (перш за ўсё музычныя задаткі і здольнасці). У структуры музычнай навучанасці – музычныя веды, уменні, навыкі, вопыт у галіне відаў музычнай дзейнасці, вопыт музычнай творчасці, здольнасць да музычнай самаадукацыі.

Прыведзеныя вызначэнні паняццяў «музычнае навучанне», «музычнае выхаванне» і «музычнае развіццё» можна прадставіць у згорнутым выглядзе. У такім выпадку:

- музычнае навучанне – спосаб музычнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе музычнай культуры праз засваенне музычных ведаў і спосабаў музычнай дзейнасці;

- музичнае выхаванне – спосаб музичнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе музичнай культуры праз станаўленне музична-эстэтычнай свядомасці навучэнцаў і забеспячэнне іх унутранай музична-эстэтычнай актыўнасці;
- музичнае развіццё – спосаб музичнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе музичнай культуры праз арганізацыю развіцця музичных здольнасцей і агульных функцыянальных механізмаў псіхікі ў музична-творчым працэсе.

Удакладненне зместу асноўных паняццяў педагогікі музичнай адукацыі – аб'ектыўны працэс развіцця навуковых ведаў. Ён адбываецца ў кантэксце аналагічных працэсаў у агульнай педагогіцы [14]. Прапанаваны шлях да ўдакладнення сістэмы ўзаемазвязаных паняццяў, на наш погляд, дазваляе пераадолець тэрміналагічную блытаніну, забяспечыць стройнасць і яснасць у прадстаўленні навукова-педагагічных ведаў пры выкладанні курса педагогікі музичнай адукацыі і можа стаць метадалагічнай асновай для правядзення навукова-педагагічных даследаванняў.

ЛІТАРАТУРА

1. *Осеннева, М.С.* Методика музыкального воспитания младших школьников / М.С. Осеннева, Л.А. Безбородова. – М.: Академия, 2001. – 368 с.
2. *Безбородова, Л.А.* Методика преподавания музыки в общеобразовательных учреждениях / Л.А. Безбородова, Ю.Б. Алиев. – М.: Академия, 2002. – 416 с.
3. *Халабузарь, П.Н.* Теория и методика музыкального воспитания / П. Халабузарь, В. Попов. – СПб.: Изд-во «Лань», 2000. – 224 с.
4. *Сизова, Л.С.* Теоретические основы методики музыкального воспитания в школе / Л.С. Сизова. – М., 1997. – 104 с.
5. *Зими́на, А.Н.* Основы музыкального воспитания и развития детей младшего возраста / А.Н. Зими́на. – М.: Владос, 2000. – 304 с.
6. *Ветлугина, Н.А.* Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие для студ. пед. ин-тов /

- Н.А. Ветлугина, А.В. Кенеман. – М.: Просвещение, 1983. – 255 с.
7. *Крюкова, В.В.* Музыкальная педагогика / В.В. Крюкова. – Ростов н/Д: Феникс, 2002. – 288 с.
8. *Радынова, О.П.* Музыкальное воспитание дошкольников / О.П. Радынова. – М.: Просвещение, 1994. – 223 с.
9. Музыкальное образование в школе / Л.В. Школяр, В.А. Школяр, Е.Д. Критская и др.; под ред. Л.В. Школяр. – М.: Академия, 2001. – 232 с.
10. *Гришанович, Н.Н.* Музыка в школе: метод. пособие для учителей / Н.Н. Гришанович. – Минск: Юнипресс, 2006. – 384 с.
11. *Алиев, Ю.Б.* Методика музыкального воспитания детей: от детского сада – к начальной школе / Ю.Б. Алиев; Моск. психол.-соц. ин-т. – Воронеж: МОДЭК, 1998. – 350, [1] с.
12. *Абдуллин, Э.Б.* Теория музыкального образования: учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Э.Б. Абдуллин, Е.В. Николаева. – М.: Академия, 2004. – 336 с.; *Абдуллин, Э.Б., Николаева, Е.В.* Методика музыкального образования: учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / под общ. ред. М.И. Ройтерштейна. – М.: Музыка, 2006. – 336 с.; *Методология педагогики музыкального образования: учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Э.Б. Абдуллин, Е.В. Николаева, Б.М. Целковников и др.; под ред. Э.Б. Абдуллина. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Изд. центр «Академия», 2006. – 272 с.*
13. *Абдуллин, Э.Б.* Теория музыкального образования: учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Э.Б. Абдуллин, Е.В. Николаева. – М.: Академия, 2004. – 336 с.
14. *Кузьминич М.Л.* Тэрмінасістэма педагагічнай навукі: трансфармацыя асноўных паняццяў і іх узаемасувязей / М.Л. Кузьминич // Веснік БДУКМ. – Мінск: БДУКМ, 2005. – № 5. – С. 89–94.

SUMMARY

The author analyzes practice of use of the interconnected concepts «music education», «musical training», «musical education», «musical development» in music education pedagogics, results examples of ambiguous treatment of their maintenance in the modern is musical-pedagogical literature, offers ways of the decision of the given terminological problem on the basis of the concept of complete is musical-pedagogical process: it considers musical training, education and development as processes equal in rights which in the unity provide music education of the person and offers own definitions of the central concepts of pedagogics of music education in developed and светнумом kinds.

УДК 378.147

О.Д. Бобрович, аспирант кафедры педагогики высшей школы и современных воспитательных технологий БГПУ

ДИАГНОСТИКА ГОТОВНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ К УПРАВЛЕНИЮ ОБУЧЕНИЕМ ДОШКОЛЬНИКОВ

Современные тенденции развития образования определяют приоритетные позиции обучения детей дошкольного возраста. Эффектив-

ность реализации образовательного процесса обеспечивается сотрудничеством субъектов управленческой системы дошкольного учреждения, центральным звеном которой является